

Общините са най-големите нарушители

Основният проблем у нас са системите за вътрешния финансов контрол в бюджетните организации – те или са частично изградени, или не работят ефективно, казва Цветан Цветков, председател на Сметната палата

Интервюто взе Иглика Горанова

– Г-н Цветков, преди да оповестите резултатите от одита на Софийския университет, студенти сигнализираха Агенцията за държавен финансов контрол за неправомерно раздаване на заплати в университета. Потвърдиха ли се техните сигнали?

– Нашият одит беше финансов, което означава, че целта му е да установи дали годишният отчет на бюджетната организация дава честна и вярна представа за нейното финансово състояние. Определянето на възнаграждения е обект на друг тип одит – за съответствие, при който се проверява законосъобразността на действията и решенията на ръководството на Софийския университет при разпределянето на допълнително материално стимулиране.

– Прави впечатление, че два пъти отказвате да заверите финансовите отчети на Софийския университет, а три пъти заверката е с големи резерви. Какви са най-фрапиращите нарушения?

– Много са и са трупани през няколко отчетни периода. Свързани са най-вече със слабости в системата за финансово управление и контрол на университета.

Най-фрапиращо е прехвърлянето на средства от една сметка в друга. Недопустимо е от валутна сметка, предназначена за научни изследвания, да се насочват пари за други вътрешни разплащания. Средствата във валутната сметка са преведени от чуждестранни партньори и донори на университета с точно определена цел. Тези пари се вземат и се прехвърлят другаде, и дори не се възстановят впоследствие, например – над 3 млн. лв. са предоставени от Научноизследователския сектор за покриване на временен недостиг за изплащане на заплати, но не са му възстановени въпреки необходимостта от средства за изпълнението на проектите. Това не само затруднява работата по проектите, за които са били

предназначени, но и създава лош имидж на университета пред неговите чуждестранни партньори.

Друго нарушение констатирахме при даренията – по закон волята на дарителя трябва да се изпълнява, но поради липса на отчетност е била пренебрегвана. Трети тип нарушение е разминаването на идентичността на данните. Например при сметката за софтуерно и хардуерно оборудване има разлика в данните, посочени в отчета на Софийския университет и реално установените при годишните инвентаризации. Това разминаване е от порядъка на над 4 млн. лева. По друга сметка – за машини и съоръжения, установихме разминаване в данните в размер на над 7 млн. лв. Инвентаризациите са най-сигурен способ да се установи дали данните са верни, защото при тях се проверяват наличните активи.

– Какви са последиците за ръководствата на съответните институции, след като откажете да заверите отчет или откриете нарушения?

– Когато в бюджетните организации – първостепенни разпоредители, констатираме подобни сериозни нарушения, сезираме министъра на финансите. Той има право да приложи чл. 107 от Закона за публичните финанси и да ограничи държавната субсидия, но до размер, който не застраши изпълнението на функциите на съответната организация. Тази мярка е сериозна и крайна, защото, ако бъде наложена, ще страдат не само институцията, но и гражданите, които ползват нейните услуги. За нарушенията при второстепенни разпоредители с бюджета, какъвто е Софийският университет, уведомяваме първостепенния разпоредител, в случая МОН. Министърът на образованието има задължението да предприеме съответните мерки, за да помогне на университета да стабилизира системата си за финансов контрол. Министерството вече съобщи, че образователният министър ще предприеме

мерки. Ще се изяснява въпросът за касовата наличност, защото при одита констатирахме нарушения, надхвърлящи в пъти бариерата от 10 000 лв. по Закона за ограничаването на плащанията в брой. Подобна практика подбужда и към недообромерени действия.

– Срецали ли сте подобни нарушения и при други университети, в какви размери и как може да оцените цялостно финансовата дисциплина във висшите учебни заведения?

– Одитните доклади и заверките на ГФО за 2016 г. още не са приключили. При становищата за заверка на ГФО за 2015 г. се наблюдава тенденция за съществено намаляване на отказите за заверка спрямо 2014 г. Най-много са становищата ни „с резерви“ при общините. При ВУЗ-овете нямаме друг „голям нарушител“.

В трите групи обекти – министерства и ведомства, държавни висши училища и общини, се допускат сходни отклонения в отчетността. Например не се спазват указанията на Министерството на финансите за капитализиране на инфраструктурните обекти, земи, гори, трайни насаждения, активи с художествена и историческа стойност, неправилно се осчетоводяват получените и разходваните средства по програми на ЕС, не се извършва обезценка на дълготрайните активи.

– Колко от одитните доклади на Сметната палата стигат до прокуратурата?

– За последните пет-шест години 50 наши доклада са изпратени до прокуратурата, тъй като сме преценили, че има съмнения за извършени престъпления. 40 от тези доклади са за одити на общини. Общините се явяват по принцип най-големите нарушители и основната причина за това е, че те нямат достатъчно административен капацитет и подготвени кадри, за да изпълняват своите задължения в съответствие с изискванията на законодателството. Имат проблем да си намират подготвени

Министерства, ведомства, държавни висши училища и общини допускат сходни отклонения в отчетността

главни счетоводители и опитни юристи.

Напоследък често тяхно нарушение е свързано с използването на средства от набирателните сметки. Това са пари на фирми, депозирани в общината за участия в търгове, гаранции по договори, които трябва да им се върнат, след като приключи изпълнението на договорите. Законът е категоричен, че тези пари не бива да се използват за друго, освен за целта, за която са внесени. Но заради недостиг на бюджетни средства част от кметовете ги харчат по други направления, впоследствие не могат да ги върнат и така ощетяват фирмите. Същото е положението и със средствата, които се събират от граждани и фирми от таксата за битови отпадъци. Кметовете използват тези средства също за други цели – например за ремонти, и когато трябва да извършват почистването и извозването на сметта, се оказва, че няма пари.

– Колко от одитите, които сте изпратили на прокуратурата, стигат до съд?

– Това е статистика, която не водим, защото нашето задължение е при съмнение за данни за престъпление да ги изпратим в прокуратурата. Държавното обвинение прави допълнителни проверки, събира доказателства и ако прецени, повдига обвинение.

– Одитите на кои централни ведомства са пратени на прокурор?

– През тази година изпратихме в прокуратурата одитните доклади за одитите на средствата за зимно поддържане и снегочистване на общинските пътища в Северна и Южна България, и

За последните пет-шест години 50 наши доклада са изпратени до прокуратурата

на Министерството на правосъдието. В предишни години сме изпращали доклади за одити на възлагането и изпълнението на обществени поръчки в Агенция пътна инфраструктура, за реда за осигуряване на лечение за бъбречна недостатъчност, за реда за осигуряване на лекарства за онкоболни, за управлението и разпореждането с имущество в Областната администрация Силистра, за Селскостопанската академия.

– Знае се, че нарушенията при обществените поръчки са най-много, споменава се дори размер от 76%. Расте ли този процент, или намалява?

– Действително най-много нарушения има при прилагане на Закона за обществените поръчки. Колкото повече разширяваме обхвата на проверяваните обществени поръчки, толкова по-голям става процентът на нарушенията.

Причините за това са много и комплексни и най-сериозната предпоставка са непрекъснатите промени на Закона за обществените поръчки. Те произтичат от европейски регламенти и директиви, които сме длъжни да прилагаме. В същото време обаче, тъкмо служителите се обучат как да прилагат новите текстове на Закона за обществените поръчки, той отново се променя и трябва ново обучение.

Друга причина за високия процент нарушения е липсата на детайлно разписани правила и процедури как да се провеждат обществените поръчки. Всяка една бюджетна организация трябва да си изгради сериозна система за контрол. Но вместо на правила обикновено се разчита само на знанията на лицата, които участват в организирането и провеждането на поръчката.

– Кой извършва обученията?

– Законът задължава служителите да минават на обучения по прилагане на Закона за обществените поръчки.

Редно е те да се извършват не от частни консултанти, а от държавни структури – Института за публична администрация, Школата по публични финанси на Министерството на финансите и Националният институт по правосъдие, като водещата роля трябва да бъде на Агенцията за обществени поръчки.

– Какво ще е участието на Сметната палата в новия антикорупционен орган?

– От няколко години се правят опити да се създаде Национална агенция за противодействие на корупцията по висшите етажи на властта. Досега разговорите са в посока към нея да се присъедини дирекция „Публичен регистър“ в Сметната палата. Това е дирекцията, в която се подават декларациите на лицата, заемачи висши държавни длъжности. Тя извършва и проверка на данните в тях, като ги съпоставя с информацията в официалните регистри. Нейните правомощия са дотук. Нямаме разследващи функции и затова проверките, които извършваме, са ограничени по обхват.

Заради банковата тайна не можем да проверим декларираните влогове и банковите сметки и приемаме за верни посочените в декларациите суми.

Затова орган с разширени правомощия би бил много полезен. Наши представители участват в работната група, която пише проектозакона. Той трябва да е готов до края на юли и да бъде подложен на обществено обсъждане. Идеята е през септември да бъде приет от Министерския съвет и след това да влезе в парламента.

– Ако се съпоставят нарушенията, които правят българските бюджетни организации, с тези в ЕС, ние къде сме?

– Всяка Сметна палата в ЕС оперира в рамките на националното си законодателство. Нашите одити показват, че основният проблем у нас са системите за вътрешния финансов контрол в бюджетните организации – те или са частично изградени, или не работят ефективно. В другите страни вътрешните правила за контрол и отчетност са уредени и трайно установени. Всеки служител знае какви са неговите функции, права и задължения. Когато трябва да извърши определена дейност, той е наясно какво трябва да предприеме, как да документира работата си и какви са сроковете за изпълнение. Знае и какво ще се случи, ако не изпълни задълженията си. Необходимо е да бъдат изградени работещи ефективни системи за финансов контрол като своеобразни матрици от правила и процедури, които да изключват допускането на нарушения, а ако са допуснати – да ги разкриват.

– Неотдавна съобщихте, че българската Сметна палата е избрана за одитор на ЕВРОСАЙ, какво означава това?

– Получихме сериозно професионално признание за работата си. На последния конгрес на организацията на европейските сметни палати българската и хърватската бяха избрани за нейни одитори за периода 2017 – 2019 г. За нас това е голяма отговорност, защото в ЕВРОСАЙ членуват 49 сметни палати от Европа и самата Европейска сметна палата и в нея се обменя опит за одитни практики, развиват се високи стандарти, извършват се съвместни одити. ■

Всяка една бюджетна организация трябва да си изгради сериозна система за контрол.